

9.4.2017 – Mělník u Sázavy – Sázava – Čertova brázda

Je krásná neděle – tzv. květná. Konečně máme volno, jsme relativně zdravé a tak vyrážíme na náš obvyklý výlet. Našla jsem trasu celkem nedaleko. Sice jsme v sázavském klášteře byly již několikrát, ale z okolí nevíme skoro nic.

Výlet začínáme naší klasikou – špatně odbočujeme a tak si děláme takový menší výlet Posázavím. Ale nakonec se přece jen trefujeme a šťastně parkujeme v malé, ale hezké vesničce Mělník. Jdeme kolem pomníku generála Vedrala a nastupujeme na trasu po žluté TZ až k rozcestí Na Trojici.

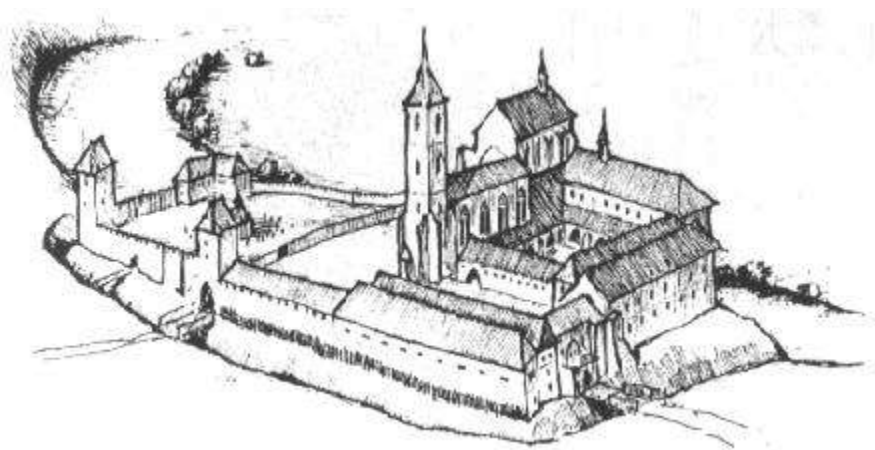
Sestupujeme stále z kopce listnatým lesem. Zanedlouho se dostaneme do místa, kde se cesta mění v úzkou stezku a celkem strmě nás vyvede až nad sázavský klášter. Krásně svítí sluníčko, usedáme na lavičku těsně nad klášterem a zde nám nezbývá, než si něco zopakovat z dějepisu i zeměpisu.

Město Sázava leží v Benešovském okrese, ve Středočeském kraji. V současné době zde žije necelých 5 tisíc obyvatel na katastrální výměře 20,41 km².

Nejstarší osídlení zdejší lokality proběhlo již v době zemědělského pravěku. Neolitičtí lidé zde těžili krystalický vápenec. Jedná se o jeden z nejstarších evropských příkladů pravěké těžby a zároveň i dokladů obchodních činností. V době raného středověku vzniklo na místě označovaném Na Šancích rozsáhlé hradiště, což dokládají nálezy keramických zlomků. Na časové ose můžeme vznik hradiště předcházejícího dnešnímu městu vložit do 8. až 9. století.

Osud města je však klíčově spojen se založením zdejšího benediktinského kláštera poustevníkem Prokopem v 30. letech 11. století.

Se založením kláštera souvisí tato legenda:

Zakladatel a patron Sázavského kláštera se narodil kolem roku 970 v zázemí kouřimského hradiště v Chotouni . Zřejmě kolem r. 1009 odešel z břevnovského benediktýnského kláštera

do poustevnického ústraní. Obýval jeskyni v lesní pustině, kde se setkal s knížetem Oldřichem, který zde zabloudil během lovu. Podle legendy Prokop při setkání nabídl Oldřichovi vodu, která se proměnila ve víno. Oldřich byl setkáním tak nadšen, že se rozhodl založit zde pro poustevníka klášter. Prokop se stal prvním představeným kláštera.

Klášter je také znám díky slovanské liturgii, protože právě zde se udržela staroslověnština nejdéle. Vše skončilo až vyhnáním slovanských mnichů za vlády Svyatoplyka II.

V 11. století zde vznikl kostel sv. Kříže, který byl vysvěcen v roce 1070. Zklady tohoto kostela byly objeveny a konzervovány. Jedná se o kruhovou rotundu se čtyřmi apsidami.

I my se zde projdeme – a věřte – je zde nádherně – klid, ticho a ta atmosféra kolem. Prostě báječné místo!

Areál kláštera byl v roce 1315 goticky přestavěn. Z této doby se dochovala kapitulní síň a nástěnné malby na klenbě. Ty byly objeveny za 2. světové války. Malby zachycují výjevy z života Panny Marie. Ggotické fresky mariánského cyklu patří mezi klenoty kláštera. Z toho pak asi největší vzácností je Sázavská Madona. Je možná jedinou Madonou na celém světě, která kárá malého Ježíše.

Marie v naději

K přerušení stavby došlo na konci 14. století a to díky "řádění" husitských vojsk. Po nich se již v dostavbě nepokračovalo, proto z plánovaného kostela zůstalo jen torzo. Po požáru kláštera v první polovině 18. století byly jeho objekty obnoveny v barokní podobě.

V roce 1785 byl klášter zrušen a objekt přešel do soukromého vlastnictví. V této době také došlo k přestavbě konventu na zámek ve stylu novorenesance. Ostatním objektům již jejich majitelé nevěnovali takovou pozornost, a proto pomalu začaly chátrat.

S obnovou se začalo až ve čtyřicátých letech minulého století. V 18. století byla z části kapitulní síně vystavěna chodba, která je vybavena soudobými malbami ze života sv. Prokopa

od J. V. Kováře. V roce 1962 byl klášter vyhlášen Národní kulturní památkou. V dnešní době je v zámku umístěna trvalá expozice. Konají se zde i výstavy. V Novém konventu je zřízena

svatební síň.

A ještě si něco

povíme o místních pověstech. Ta nejrozšířenější je o třech hvězdách. Říká se, že na věži nedostavěného kostela jsou do červeného vápence vytesány tři hvězdy. A tomu, kdo je najde, se splní to nejtajnější přání, které skrývá ve svých hlubinách. Ovšem je tu podmínka, že je musí najít sám a nikdo, kdo už nějakou hvězdu našel, pokud ne celou trojici, mu nesmí radit.

A aby toho nebylo málo – v kapli je obraz sv. Prokopa, který má zavřené oči, a tak vypadá, že spí. Pokud se na něj podíváte a budete si něco přát, možná na vás mrkne. A pokud se tak stane, můžete být šťastni, protože vám zrovna přislíbil, že se tak stane.

Z kláštera odcházíme směrem k řece. Sázavu přejdeme po mostě pro pěší - odtud je na klášter také pěkný pohled.

Procházíme centrem městečka. Je sice malé, ale docela hezky upravené.

Začínáme mít docela hlad, takže hledáme nějakou dobrou restauraci. Poptáváme se místních, a ti nám jednoznačně doporučují dojít až na nádraží. V restauraci U Libora se velice dobře najíme. I prostředí je moc pěkné.

Zcela spokojeny se vracíme na naši trasu. Vracíme se kolem areálu zdejších vyhlášených skláren.

Moderní historie Sázavy je spjata především s tradicí českého sklářství. Nejstarší sázavská huť, pokřtěná Svatoprokopská, založená v r. 1837 českým sklářem a podnikatelem Františkem Kavalírem, se nedochovala. Stála vlevo od cesty mezi dvěma mladšími hutěmi. Místo dnes označuje vztyčený balvan.

Hutě Josef (z r. 1902) a František (z r. 1882) však stojí dodnes; v druhé z nich sídlí Centrum sklářského umění s návštěvní expozicí sbírek uměleckého skla.

František Kavalír patří k nejvýznamnějším osobnostem evropského sklářství v první polovině 19. století. Na počátku průmyslové revoluce byl první, kdo si uvědomil, že průmyslová chemie a farmacie požaduje skleněné výrobky s vlastnostmi, které nelze dosáhnout u dosud taveného skla a že tyto výrobky není možné tavit a vyrábět s běžným užitkovým sklem, jak bylo doposud obvyklé. Na základech tvrdého českého dráselno-vápenatého skla vyvinul

chemicky a tepelně odolné sklo, které svými vlastnostmi proslulo během krátké doby v celé Evropě.

Míjíme sportovní areál s hotelem a Sázavu přecházíme po dalším mostě pro pěší. V závěru se s námi pěkně houpe.

Na druhém břehu si natrháme proutky z vrby – slíbily jsme dětem, že je naučíme plést pomlázku. No zatím se jí musím naučit nejprve od sestry já sama.

A to již jsme na trase naučné stezky Votočnice .

Je to v podstatě louka v zákrutu řeky Sázavy. Je odnepaměti nazývaná Votočnice. Na této nivní louce byly nedávno vybudovány tři tůňe, Stulíková, Leknínová a Kosatcová, a říční rameno.

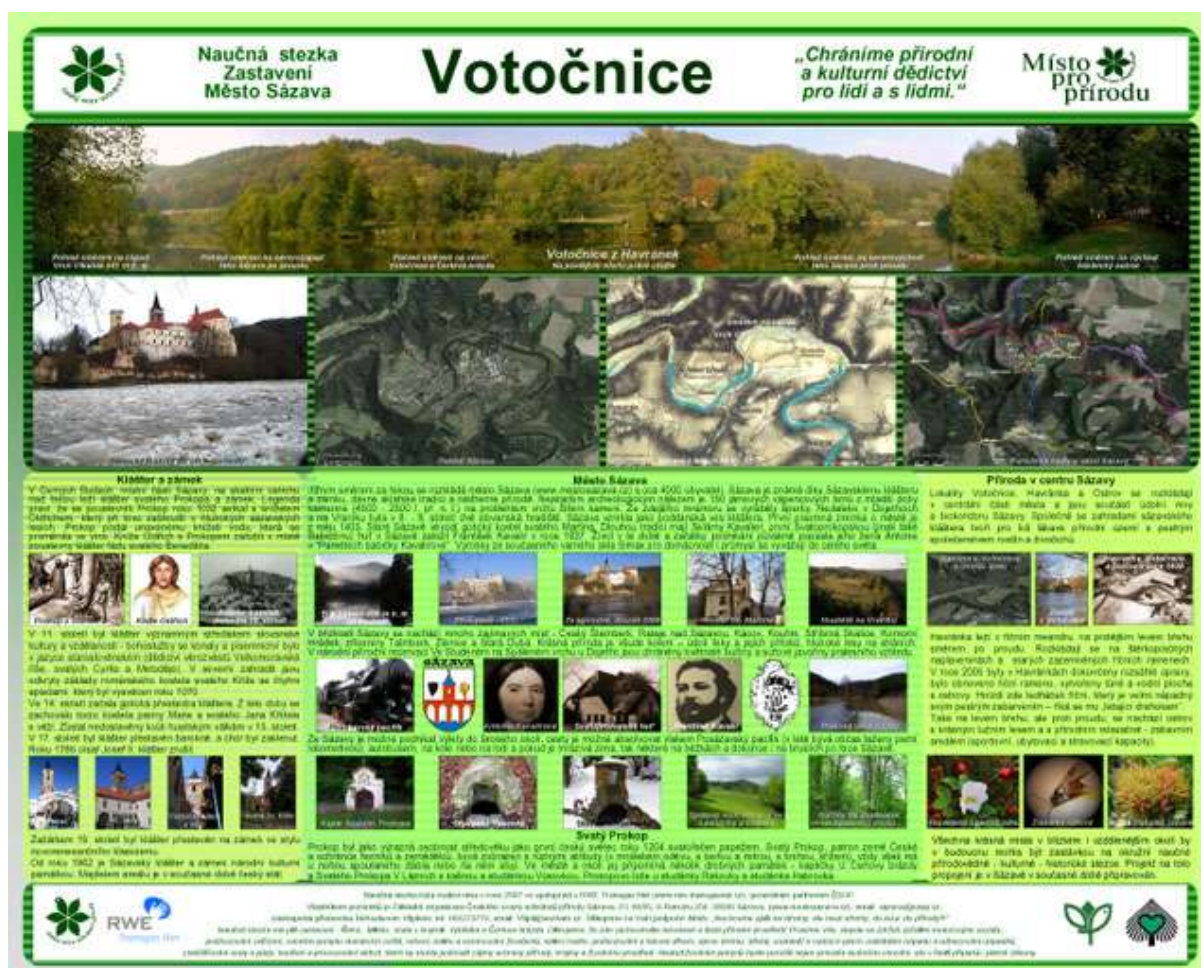
Zde se podle křesťanské legendy svatý Prokop s čertem obracel při orání Čertovy brázdy. Pravděpodobnější však je, že se zde v době laténské obracely povozy, které po Čertově

brázdě – jak dnes nazýváme tuto dálnici pravěku – vozily zboží mezi dvěma splavnými úseky
řek – Labem a Sázavou.

V roce 2007 zde vznikla naučná stezka s pěti zastaveními, která zachycuje zvláštnosti zdejšího biotopu.

Součástí naučné stezky je vyhlídková plošina.

Tedy

upřímně – zcela jsme se zde v těch mokřinách ztratily. Když jsme se ocitly mezi řekou a silnicí, zjistily jsme, že se musíme minimálně půl kilometru vrátit zpět k nějaké tabuli – značení stezky je dost zmatečné. Brzy jsme ale zahlédly vyhlídkovou plošinu – ale i ta je zde naprosto zbytečná – vrby a jívky vyrostly tak vysoko, že přes ně není na louku skoro vidět.

Hned u vyhlídky myl jeden pán své auto. Inu – optaly jsme se, kde má být rodná chalupa zdejšího slavného rodáka – Jiřího Voskovce.

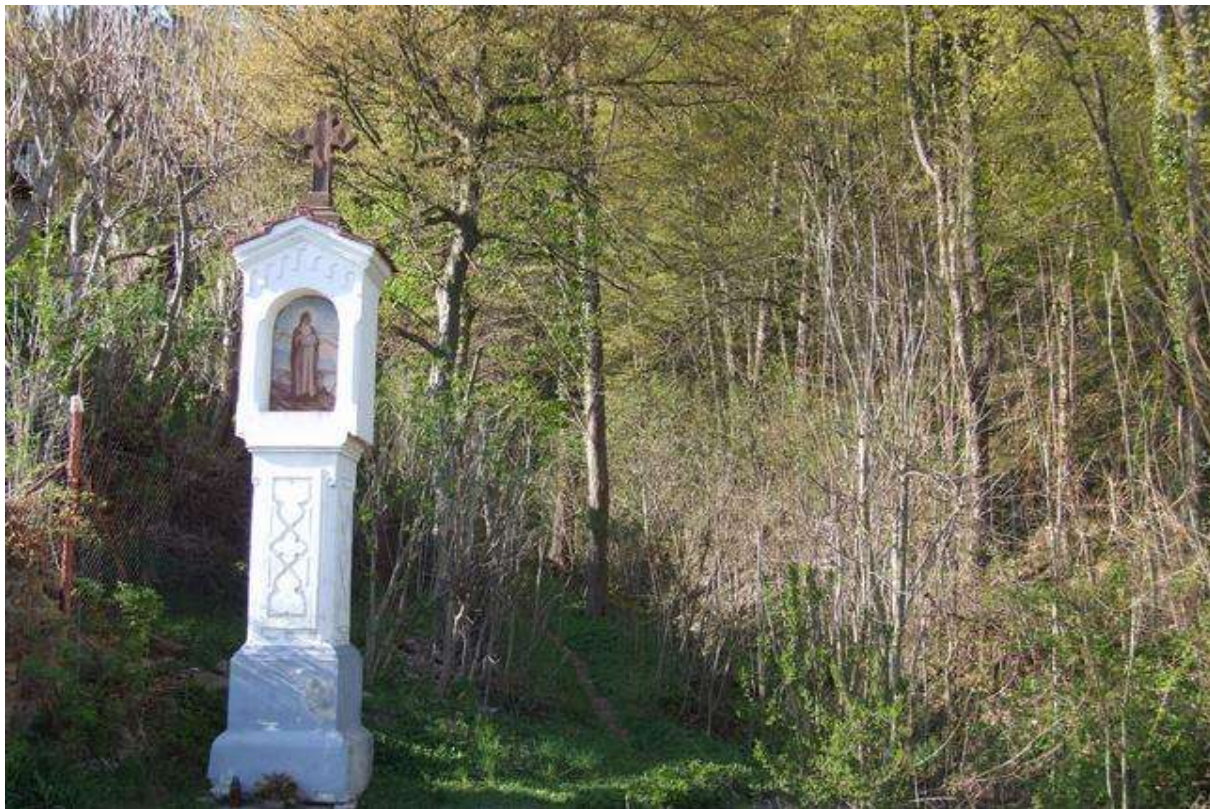

Optání se vyplatilo. Pán byl mnohomluvný. Ukázal nám, kde se vila ukrývá a kde se skrývá Na Votočnici u ústí Čertovy brázdy nádherný dub letní. Ale bohužel viděly jsme z něj jen kousíček.

Přešly jsme silnici a hned za ní stojí sloupková kaplička s obrazem sv. Prokopa Právě zde začíná – nebo spíše končí tzv . **Prokopova nebo také čertova brázda**. Je zde také na

dřevěných podstavcích umístěn pluh. Od pluhu vede po pravé straně začínající brázdy pěšinka do lesa, která začíná prudkým stoupáním.

Více než dvacetikilometrová linie zaříznutá do sázavské krajiny, známá jako Čertova brázda, je jednou z největších záhad nejen České republiky, nýbrž celé střední Evropy. Mnozí archeologové spojují tuto brázdu s významnou dálkovou obchodní cestou, která vedla z jižních Čech přes sázavský brod. Je možné, že tuto tajemnou cestu vybudovali naši předkové

už v mladší době kamenné, tedy před více než šesti tisíci lety. Nebo je tato prehistorická dálnice dílem nadpřirozených bytostí? Kdo ví.

Legendární Čertova brázda se táhne skrze pole i husté lesy. Tento vyhloubený příkop vychází ze Sázavy, vede přes obec Mělník, Dobré pole, Lipany a končí v Chotouni. V některých místech je tato „prehistorická stezka“ široká až dvaadvacet metrů a vyhloubená až devět metrů pod úroveň terénu. Některé její úseky nenávratně zmizely, resp. splynuly s místními komunikacemi, jiné se ovšem dochovaly v podobě mohutných úvozů a příkopů v lesích.

Legenda vypráví, že čert provokoval světce sv. Prokopa. Ten se však nenechal strhnout k boji, v němž by čerta chtěl zničit. Místo toho ho zkrotl a zapřáhl do pluhu a s křížem v pravé ruce

popoháněl. Oral s ním brázdu ke své rodné vsi Chotouni, kde si z pluhu oklepal hlínu. Tak měla vzniknout podle pověsti Čertova brázda i mohyla na jejím konci.

V době neolitu – mladší době kamenné, tedy asi před šesti tisíci lety, v okolí Sázavy těžil krystalický vápenec. Ačkoliv se sice žádné vývrty nenašly, rozbor nalezených náramků dokládá, že se jedná skutečně o sázavský vápenec. Náramky se však nacházejí až v Německu, tudíž je pravděpodobné, že skutečně docházelo k jakémusi směnnému obchodu zboží skrze tuto stezku. Čertova brázda tak mohla sloužit jako pravěká dálnice, jako pracovní a obchodní stezka.

Patrně šlo také o jakousi rituální cestu, protože propojuje také několik pravěkých pohřebišť a posvátných vodních pramenů.

Stezka vede i skrze obec Lipany, kde se v neděli 30. května 1434 střetli v krvavé bitvě síly radikálních husitů – tedy táborité v čele s Prokopem Holým a sirotci Jana Čapka ze Sán na straně jedné. Proti nim nastoupila koalice umírněných kališníků a katolíků pod vedením hejtmana Diviše Bořka z Miletínka. Právě Čertova brázda sehrála v této bitvě významnou roli. Původně měla táboritům a sirotkům krýt záda, místo toho se však pro ně stala hotovou pastí. Husité totiž neměli kam ustupovat před protivníkem a nastala tak krvavá řež.

A od toho pána z Potočnice jsme se dozvěděly, že se říká, že tehdy prý tekla krev právě touto brázdou od Lipan až do řeky Sázavy.

Zvolíme tak trochu okliku po zelené, která se oproti žluté, ale dříve napojuje na skutečnou Čertovu brázdu. Zatím není nijak zvláštní, protože jí využívá lesní cesta, takže působí jako jakákoliv jiná cesta v lese. Po druhém břehu potoka vede ale netradičně pojatá křížová cesta. Litujeme, že jsme na druhé straně strouhy nezůstaly. Sledujeme dřevěné kříže jeden z nich je na naší straně. Vydáváme se k němu a po několika krocích jsme těsně nad hlubokou brázdou. Na kříži je zastavení 10 – smrt Krista a pod křížem je v potoce vyhloubená studánka – očištná koupe. Studánka je docela hluboká, na dno vede kovový žebřík a pravděpodobně se zde tedy očištné koupele konají i dnes.

Přecházíme na stranu, kudy vede křížová cesta. Následují další zastavení.

V závěru celé křížové cesty stojí vetřchý můstek. Působí jako most z Indiana Jonese.

Nese název Most víry a přejde prý jen spravedlivý. No – my jsme fakt nesebraly odvahu ztrouchnivělý mostek přes minimálně 9 metrů hlubokou strž plnou kamenů a popadaných stromů a větví, přejít. Zbaběle jsme se spustily ze strmého břehu a pak se vyškrábaly po čtyřech na druhý břeh.

V nedaleké vsi Mělník se otevírá krajina

